

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Національна академія педагогічних наук України
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МОНОГРАФІЯ

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Національна академія педагогічних наук України
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Інститут цифровізації освіти НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Інститут професійної освіти НАПН України
Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Монографія

За науковою редакцією
професора Мирослава Коваля й академіка НАПН України Неллі Ничкало

Львів 2023

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Львівського державного університету безпеки життєдіяльності ДСНС України, протокол № 1 від 30.08.2023 р.

Рецензенти: *Романовський Олександр Георгійович* – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
Бідюк Наталя Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор;
Рибалка Валентин Вікторович – доктор психологічних наук, професор

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : монографія / за наук. ред. Мирослава Ковалю, Неллі Ничкало; упоряд. Андрій Кузик, Андрій Литвин. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. 341 с.

Висвітлено актуальні проблеми, досвід, тенденції та перспективи цифрової трансформації галузі освіти і науки. Досліджено теорію та практику проектування інформаційно-освітнього середовища, цифровізацію підготовки здобувачів освіти, обґрунтовано науково-методичні засади впровадження інформаційно-комунікативних технологій у формальній та неформальній освіті, а також методики організації змішаного й дистанційного навчання, підготовки педагогів до використання електронних ресурсів, особливу увагу приділено проблемам кібербезпеки і психопедагогіки безпеки, інформаційним технологіям у наукових дослідженнях, а також менеджменту інноваційних освітніх проєктів; проаналізовано тенденції та перспективи захищеності кіберпростору України та світу в умовах пандемії; викладено управлінські аспекти реалізації інноваційних освітніх проєктів, програм, підготовки грантів. Схарактеризовано досвід освітніх трансформацій в умовах цифровізації європейських держав, США, Японії.

Видання адресовано науково-педагогічним працівникам, керівникам закладів освіти, методистам, дослідникам проблем цифровізації освіти.

ISBN 978-617-95365-1-9

© Державна служба України з надзвичайних ситуацій, 2023
© Національна академія педагогічних наук України, 2023
© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2023
© Мирослав Коваль, Нелля Ничкало, 2023
© Андрій Кузик, Андрій Литвин 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	10
----------------	----

Розділ 1

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ І НАУКИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

<i>Коваль М. С., Кусій М. І.</i> УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	13
<i>Козяр М. М.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ	22
<i>Гуревич Р. С.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: НАПРЯМИ, МОЖЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ, РИЗИКИ	27
<i>Кадемія М. Ю., Опушко Н. Р.</i> ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	34
<i>Кузик А. Д., Ємельяненко С. О., Конівіцька Т. Я., Беген Д. А.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ	37
<i>Медвідь О. М., Подолкова С. В., Вашист К. М.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІДКРИТИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	43
<i>Voichenko M., Kokhanova N.</i> DISTANCE LEARNING IN THE EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE	46
<i>Ящук В. І., Навитка М. Л.</i> МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ТА ОНТОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ КІБЕРБЕЗПЕКИ	49
<i>Пелешко М. З., Рашкевич М. І., Смотр О. О.</i> ВРАХУВАННЯ ПОТРЕБ РОБОТОДАВЦІВ У ПРОГРАМАХ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	52
<i>Лабач М. М.</i> АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЛІ СЛОВА В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ	56
<i>Белан В. Ю.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ: КОНСТРУКТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	61
<i>Литвин А. В., Руденко Л. А.</i> МОДЕЛІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	66

Розділ 2
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ У
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ РІЗНИХ РІВНІВ

Бурак Н. Є., Борзов Ю. О., Іванчук Б. І., Івановський М. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЕРЕДОВИЩА ПРОГРАМНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ CISCO В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ 71

Гуржій А. М., Радкевич В. О., Пригодій М. А.

СТВОРЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ
ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ 75

Губенко А. О.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 84

Кульчитський-Дашинич С. В., Голушко С. Л., Прищепка А. О., Ковальчук В. М.

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ(ВІЙСЬКОВОЇ) ТЕХНІКИ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ
Й ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ 88

Осьмук Н. Г., Швець О. Г.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ПРИНЦИП
ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ 91

Загнибіда Р. П.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ
ГОСТИННОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 94

Лясковська С. Є., Мартин Є. В., Малець І. О.

ЄДНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ГРАФІК У ПРОЦЕСІ НАСКРІЗНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ 98

Гутор Л. В.

МАЙСТЕРНІСТЬ ЦИФРОВОЇ РОЗПОВІДІ: ДОСВІД ЯПОНІЇ 105

Розділ 3
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС
ЗАКЛАДІВ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Харчук А. І., Мірус О. Л., Станіславчук О. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ 108

Кухта І. М.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 112

Кусій М. І., Карабин О. О.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЛЕКЦІЯХ З МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН 115

Сорокіна Т. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ
СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 120

Торічний О. В., Тушко К. Ю.

ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ..... 125

Логвиненко В. М., Грицанюк В. В.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ..... 130

Васянович Г. П.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ В МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО
ПРАЦІВНИКА ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ..... 133

Нітенко О. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНШОМОВНУ
ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ПРАВА..... 137

Цюприк А. Я.

РОЗВИТОК МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ:
ІНТЕГРАТИВНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД..... 141

Коваль І. С.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ..... 146

Розділ 4

АКТУАЛЬНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Бикова М. М., Проценко І. І.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ 149

Андрієвська-Семенюк О. П., Боднарчук В. В.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ 153

Капінус О. С.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ..... 157

Колісник-Гуменюк Ю. І.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-
ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ 161

Лаїта Р. Б.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ
В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ 164

Марчук С. С.

ПЕДАГОГІЧНА РОЛЬ ТРАДИЦІЙ ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ
У ФОРМУВАННІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ 167

Некіз Т. А.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ МОРАЛЬНОГО
ВИБОРУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ 170

Стельмах О. В. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СТУДЕНТІВ	173
Трусевич О. М. ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	176
Вдович С. М., Зельман Л. Н. ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	179
Баклицька О. П. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ	184
Бойчук П. М., Козігора М. А. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	189
Дубовик О. В., Кухта Ю. О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США	192
Жукова А. Р. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	195
Резвих Є. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОРОСЛОМУ ВІЦІ	200
Мухалчук Н., Нлавинська Е. THE ROLE OF PROBLEM LEARNING IN THE PROCESS OF STIMULATING COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS	204
Агапова С. В., Яремко Р. Я. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	208
Аносова-Сидельнікова Д. І. ПРОБЛЕМА ПРОКРАСТИНАЦІЇ В НАУКОВОМУ ТА ЖИТТЄВОМУ КОНТЕКСТАХ	211
Станішовський А. С., Зорик І. В. ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ	214
Меньшикова О. В., Полотай О. І. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ COVID-19 У ЛДУБЖД	218
Кривопишина О. А., Галабурда М. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ	222
Смотр О. О., Рашкевич М. І., Головатий Р. Р., Мечус Х. В. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ФОРМАТІ ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ	225

Розділ 5

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ДО СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ*Чернякова Ж. Ю., Кривонос О. Б.*ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 229*Радомський І. П.*ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ 232*Криворот Т. Г.*ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ
РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ТРЕНІНГОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ 235*Гуменний О. Д.*ТРЕНІНГИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СЕРЕДОВИЩІ
SMART-КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ 239*Чемерис І. В., Ковальчук І. Л.*ЛИСТ-ВІДПОВІДЬ В. СУХОМЛИНСЬКОГО МАЙБУТНІМ ЛУЦЬКИМ
УЧИТЕЛЯМ ЩОДО РОЗДУМІВ ПРО УЧИТЕЛЬСЬКУ ПРОФЕСІЮ 242*Соловійов В. Ф., Литвин А. В.*ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ 244

Розділ 6

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ, ПСИХОПЕДАГОГІКИ
БЕЗПЕКИ, КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ*Слободяник В. І.*ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ФАХІВЦІВ
РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ 251*Годій Л. В.*ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКСТРЕМАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ 256*Олійник Л. В.*КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ
ЗАКЛАДІ 259*Балацька В. С., Ящук В. І., Полотай О. І.*

ВРАЗЛИВІСТЬ КОМП'ЮТЕРНОЇ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 262

*Skrabacz A.*EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA NA PRZYKŁADZIE KLAS MUNDUROWYCH
W POLSCE 266*Цокота В. Р., Платонов В. М.*МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ
ТЕРАПІЇ УЧАСНИКІВ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У ВІРТУАЛЬНІЙ
РЕАЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ПЕРІОДУ 270

Ящук В. І., Балацька В. С.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАХИЩЕНОСТІ КІБЕРПРОСТОРУ УКРАЇНИ І СВІТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ..... 275

Полотай О. І., Кухарська Н. П.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ 279

Сікора Л. С., Лиса Н. К., Ткачук Р. Л., Федевич О. Ю., Кунченко-Харченко В. І.

СИТУАЦІЙНА КІБЕРБЕЗПЕКА ТА КОГНІТИВНІ Й ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ І ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ В ТЕХНОГЕННИХ СИСТЕМАХ..... 283

Перелигіна Л. А., Шевелєва Ю. А.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ 290

Сірко Р. І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 294

Розділ 7

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Стрілець В. М., Соловійов І. І., Льовін Д. А.

ОБґРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ БАГАТОФАКТОРНИХ МОДЕЛЕЙ 300

Бурак Н. Є., Хлевной О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ДИНАМІЧНОЇ ВІДЕОРЕЄСТРАЦІЇ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАМЕТРІВ ЕВАКУАЦІЙНИХ ПОТОКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ 305

Гембара Т. В.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ, МАШИННОГО НАВЧАННЯ ТА МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ СИСТЕМ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ..... 309

Набочук О. Ю., Івашикевич Е. Е.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ..... 313

Starodub Y. P., Pekarska O. O.

ORGANIZATION OF CIVIL PROTECTION MEASURES DURING EMERGENCIES (FLOODS AND COASTAL EROSION), BASED ON THE EXPERIENCE IN UK..... 317

Гаврилюк А. Ф., Кушнір А. П., Домінік А. М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТЕПЛОТВОРНИХ ПРОЯВІВ ДВИГУНА АВТОМОБІЛЯ НА РОБОТУ ПОЖЕЖНОГО СПОВІЩУВАЧА З ВИКОРИСТАННЯМ ДІАЛОГОВИХ СИСТЕМ..... 320

Розділ 8
МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЄКТІВ, ПРОГРАМ,
ПІДГОТОВКА ГРАНТІВ

Зачко О. Б., Ратушний Р. Т., Кобилкін Д. С.

ГІБРИДНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ТА ІТ-ПРОЄКТАМИ В СИСТЕМІ
МЕНЕДЖМЕНТУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 325

Придатко О. В., Кордунова Ю. С., Кокотко І. Я., Головатий Р. Р.

ОБГРУНТУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ СТУДЕНТСЬКИМИ
R&D ПРОЄКТАМИ (НА ПРИКЛАДІ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ
«КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ») 330

Придатко О. В., Попович В. В., Ткаченко Т. В., Ковальчук В. М.

СТУДЕНТСЬКІ R&D ПРОЄКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ
ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ 334

ПІСЛЯМОВА 338

ABSTRACT 340

УДК 159.9:378

С. М. Вдович¹, канд. пед. наук, ст. наук. сп.,

Л. Н. Зельман², канд. пед. наук,

¹Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів,

²Львівський університет бізнесу та права, м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Обґрунтовано доцільність використання тренінгових технологій для розвитку навичок професійного спілкування майбутніх психологів, які повинні досконало володіти комунікативними навичками, зокрема зрозуміло і чітко формулювати власні думки, володіти навичками активного слухання, розуміти і сприймати співрозмовника, переконувати, домовлятися, вирішувати конфлікти, що дозволить їм ефективно спілкуватися як в особистісних стосунках, так і в майбутній професійній діяльності. Проаналізовано результати діагностики перешкод у встановленні емоційних контактів студентів. Представлено основний зміст і тематику тренінгу комунікативності.

Ключові слова: професійне спілкування, тренінгові технології, тренінг комунікативності, психолог, професійна підготовка.

The article substantiates the expediency of using training technologies to develop professional communication skills of future psychologists, who must have perfect communication skills, in particular distinctly and clearly formulate their own opinions, have active listening skills, understand and perceive the interlocutor, persuade, negotiate, resolve conflicts in order to communicate effectively both in personal relationships and in future professional activities. The results of diagnostics of obstacles in establishing emotional contacts of students are analyzed. The main content and topics of communicative training are presented.

Keywords: professional communication, training technologies, communicative training, psychologist, professional training.

Професійна діяльність психолога передбачає постійне спілкування з людьми, які звертаються по допомогу. Він повинен досконало володіти комунікативними навичками, зокрема зрозуміло і чітко формулювати власні думки, володіти навичками активного слухання, розуміти і сприймати співрозмовника, переконувати, домовлятися, вирішувати конфлікти, що дозволить йому спілкуватися ефективно. Тому важливою складовою освітнього процесу є комунікативна підготовка.

Проблема формування навичок професійного спілкування майбутніх фахівців була предметом дослідження багатьох дослідників: Н. Бібік, Л. Ващенко, Л. Верченко, О. Єфімової, С. Ісаєнко, Т. Костолович, Г. Костюка, О. Краєвської, О. Лахтадир, Л. Мацько, Ю. Ненько, М. Пентилок, О. Петрук, Л. Пляки, Т. Поясок, А. Приходько, О. Савченко, С. Симоненко, І. Синиці, С. Сисоєвої, О. Чорної та ін. Тренінгові технології у формуванні професійних якостей майбутніх фахівців пропонують використовувати Н. Афанасьєва, В. Балахтар, І. Гоголь, В. Дроненко, Н. Дудник, І. Заброцька, І. Льченко, О. Кравців, Н. Куб'як, В. Лефтеров, Л. Матяш-Заяц, Л. Мороз, Н. Оніщенко, О. Пасічник, Т. Перепелюк, Л. Петльована, О. Петрук, Т. Равлюк, Т. Третякова, О. Федоренко, Ю. Форманюк, К. Хижняк, О. Хижняк, Т. Цюман, Е. Ященко та ін.

Розглянемо стан сформованості комунікативних навичок у студентів-першокурсників та можливості тренінгових технологій, зокрема тренінгу комунікативності, у формуванні та розвитку навичок професійного спілкування майбутніх психологів.

Як зазначає О. Кукло, основними складовими комунікативної підготовки майбутніх фахівців є: «засвоєння теоретичних знань із психології спілкування; розвиток потреби у спілкуванні; формування і розвиток індивідуально-особистісних властивостей, які позитивно впливають на комунікативну компетентність (гнучкість у спілкуванні, практичність, комунікабельність та ін.); актуалізація культурно-мовленнєвого компонента; розвиток комунікативного потенціалу студентської групи; психодіагностика, профілактика та психокорекція деформацій спілкування посередництвом різних форм активного соціально-психологічного навчання, у тому числі тренінгових технологій» [4].

Власні спостереження, а також діагностика комунікативних здібностей студентів-психологів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності свідчать про недостатній рівень їхньої мовленнєвої підготовки, неготовність розкриватися у спілкуванні, взаємодіяти і долати конфліктні ситуації, відсутність досвіду публічних виступів, страх перед аудиторією, наявність комунікативних бар'єрів.

Опитування 55 студентів-першокурсників, які навчаються за спеціальністю 053 «Психологія», за методикою діагностики перешкод у встановленні емоційних контактів В. Бойко [6] показало, що лише 1,8% респондентів емоції, зазвичай, не заважають спілкуватися з партнерами, у 21,8% респондентів є деякі емоційні проблеми у повсякденному спілкуванні, у 50,9% респондентів емоції щодня дещо ускладнюють взаємодію з партнерами та 25,5% респондентів емоції заважають встановлювати контакти з людьми, вони часто піддаються дезорганізуючим реакціям та емоційним станам.

За допомогою цієї методики також вдалося визначити, які перешкоди заважають майбутнім психологам встановлювати емоційні контакти. Найбільш вираженою перешкодою виявився неадекватний прояв емоцій (148 балів), який характерний для 98,2% респондентів, причому в 61,8% респондентів ця перешкода виникає постійно. Наступною перешкодою за рівнем вираженості є небажання зближатися з людьми на емоційній основі (124 бали), що притаманно для 96,4% респондентів та постійно виникає у 36%. Менш вираженими є негнучкість, нерозвиненість і невиразність емоцій (112 балів), якими можна охарактеризувати 89,2% респондентів, а в 36% ця перешкода виникає постійно. Найменш вираженими виявилися домінування негативних емоцій (105 балів) та невміння управляти емоціями в дозувати їх (104 бали). Ці перешкоди притаманні 85,6% респондентів та проявляються постійно у 30,6% та 36% респондентів відповідно. Таким чином, комунікативна підготовка є важливою та необхідною складовою професійного навчання майбутніх психологів.

Діагностика рівня розвитку в майбутніх психологів комунікативних та організаторських здібностей, які виявляються у різних напрямках діяльності особистості, в її поведінці, а також у міжособистісному спілкуванні, за методикою «Оцінка комунікативних і організаторських схильностей» (КОС-2) В. Синявського та Б. Федоришина [3, с. 221-226] показала, що більшість опитаних нами респондентів мають низький рівень комунікативних (40,5%) та організаторських (32,2%) здібностей; решті респондентів притаманні рівні нижче середнього (комунікативних здібностей – 15,5% та організаторських – 21,4%), середній (по 11,9%); високий (комунікативні – 10,7% та організаторські – 23,8%), дуже високий (комунікативні – 21,4% та організаторські – 10,7%). Отже, результати опитування свідчать про відсутність у майбутніх психологів прагнення до спілкування, скутість у новому товаристві, бажання перебувати на самоті, обмежене коло знайомств, труднощі в налагоджуванні та підтримуванні контактів з іншими людьми, дезорієнтацію в незнайомих ситуаціях та обставинах, невміння і небажання відстоювати власні позиції, важке переживання образ, вкрай низьку ініціативність у громадській діяльності та схильність до уникнення прийняття важливих самостійних рішень.

Майбутні психологи на першому курсі вивчають навчальну дисципліну «Психологія спілкування», що дозволяє їм отримати теоретичні знання про спілкування та закономірності комунікативних процесів, зокрема засвоїти поняття «комунікація», «комунікативна взаємодія», «спілкування», «професійне спілкування», «переговорний процес» та ін., сформулювати уявлення про засоби налагодження ефективного спілкування й ефективної діалогічної взаємодії у різних сферах професійної діяльності та методи вирішення конфліктів у діалогічній взаємодії, освоїти навички ведення ділових переговорів, вміння аналізувати ефективність спілкування, виявляти оптимальні умови ведення переговорів, встановлювати ефективні міжособистісні стосунки в різних ситуаціях спілкування тощо.

Освітньо-професійна програма зі спеціальності «Практична психологія» зі спеціальності 053 «Психологія» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності включає й інші дисципліни, які сприяють формуванню і розвитку

комунікативних навичок: «Українська мова та культура», «Іноземна мова», «Риторика». З метою підготовки до тренінгової роботи курсантам і студентам пропонується вивчення таких дисциплін, як «Технологія психотренінгу», «Основи психологічного консультування», «Основи психокорекції», «Профілактика та корекція девіантної поведінки», «Основи корекції адиктивної поведінки», «Основи психокорекції», а також ряд психологічних тренінгів, під час яких вони можуть реалізувати здобуті теоретичні знання на практиці, зокрема розвинути й удосконалити свої комунікативні навички, а саме: «Тренінг комунікативності», «Тренінг особистісного зростання», «Мотиваційний тренінг».

Психологічні тренінги акцентують увагу студентів на формуванні та розвитку навичок налагодження контактів, саморозкриття, взаємодії у процесі спілкування, розуміння та сприйняття одне одного, переконання, ведення конструктивних діалогів, уникнення й успішного розв'язання конфліктних ситуацій, застосування тих чи інших стратегій спілкування відповідно до ситуації, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, добирання точних і влучних лексичних одиниць мовлення, побудови правильних граматичних форм і синтаксичних конструкцій.

Завдяки психологічним тренінгам активізується освітній процес, професійна підготовка стає привабливішою та значно цікавішою для майбутніх психологів, краще засвоюється отриманий на інших дисциплінах теоретичний матеріал. Наприклад, доцільно паралельно з лекціями та семінарськими заняттями з психології спілкування проводити заняття з тренінгу комунікативності, враховуючи послідовність засвоєних тем, що дозволяє актуалізувати та застосувати на практиці отримані теоретичні знання. Окрім цього, це мотивує студентів до проведення вправ, стимулює їх до освітньої діяльності, розвиває таким чином їхню самостійність і творчі здібності.

Безпосереднє ефективне формування навичок професійного спілкування відбувається під час занять тренінгу комунікативності, на яких студенти формують і вдосконалюють комунікативні навички, вчать доцільно застосовувати засоби спілкування, опановують різні стилі спілкування та стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях та ін. Завданнями тренінгу комунікативності є: ознайомлення з різноманітними способами налагодження контактів у ситуаціях особистісного та професійного спілкування; формування навичок позитивного сприйняття і розуміння партнерів по спілкуванню; оволодіння навичками ефективного слухання; самопізнання, самоприйняття і самореалізація у спілкуванні та розвиток творчих здібностей.

Вкрай необхідним є тренінг комунікативності для першокурсників, які щойно розпочали навчання. Тренінгові заняття дозволяють швидко і легко познайомити студентів, виявити спільні інтереси та цінності, з'ясувати рівень і подальший напрям розвитку їхніх комунікативних навичок, сприяють розвитку позитивної групової динаміки тощо.

На думку С. Березки та А. Кузнецової, тематика тренінгових занять має ґрунтуватися на розвитку основних компонентів комунікативної компетентності та спрямовуватися на розвиток вербальних (вміння змістовно висловлювати свої думки, яскраво та нестандартно презентувати своє повідомлення, переконувати співрозмовника) та невербальних експресивних умінь, формування комунікативної толерантності та безконфліктної поведінки, комунікативного контролю між індивідами та соціальними групами (управління власними емоційними реакціями та станами під час спілкування, розвиток самоконтролю над власними невербальними та вербальними засобами комунікації та рефлексії у спілкуванні), розвиток відчуття психологічної безпеки та впевненості особистості як засобу упередження появи агресивних реакцій у процесі спілкування та зниження ескалації конфліктів, формування умінь активного слухання, емпатії та сенситивності, формування умінь спілкуватись у різних ситуаціях, жанрах і ролях та ситуаціях мотивування, переконання, заспокоєння, відмови, протидії маніпуляціям, формування умінь вести бесіду, дискусію та полеміку, а також розвиток ораторського мистецтва [1].

Ми пропонуємо для засвоєння на тренінгу такі теми: «Знайомство. Привітання», «Діагностика комунікативних умінь і навичок», «Налагодження взаєморозуміння», «Презентація та самопрезентація», «Активне слухання», «Вербальне спілкування», «Зворотний зв'язок», «Рефлексія», «Вербалізація почуттів та емоційних станів»,

«Невербальне спілкування», «Розвиток сенситивності», «Розвиток позитивної Я-концепції та позитивного мислення», «Попередження й управління конфліктами», «Комунікація у конфліктних ситуаціях», «Управління емоціями», «Психологічний вплив. Переконавання, аргументація, маніпуляція», «Розуміння та повага співрозмовника», «Побудова діалогу. Техніки ефективного спілкування», «Подолання бар'єрів у спілкуванні», «Групова взаємодія», «Ділова комунікація», «Публічний виступ і презентація».

До кожної з тем добираються вправи, які дозволяють студентам у невимушеній обстановці відпрацьовувати нові моделі та стратегії поведінки у різних ситуаціях особистісних стосунків та ділового спілкування, оцінювати та коригувати власну поведінку та поведінку своїх однокласників, вчитися виправляти помилки і неточності у спілкуванні тощо. «Під час тренінгу його учасники, які почасти опиняються поза зоною комфорту, тому часто емоційно проживають певні ситуації, змушені імпровізувати і приймати непритаманні для них нестандартні рішення та мають змогу самостійно аналізувати власну поведінку, обговорювати ситуацію з іншими учасниками тренінгу, взаємодіяти з ними, мобілізувати всі свої можливості та творчі здібності. Таким чином за відносно короткий час тренер у невимушеній атмосфері формує в учасників необхідні знання, вміння та навички, враховуючи вікові, психологічні, гендерні й інші особливості учасників тренінгової групи, їхній рівень готовності, мету, завдання і специфіку тренінгу» [2, с. 67-68].

Як зазначають В. Лефтеров, Ю. Форманюк та Т. Третьякова, під час психологічних тренінгів слід застосовувати такі методи: ігрові (атестаційні, ігри на розвиток групової динаміки, дидактичні, імітаційні, інноваційні, дослідницькі, операційні, організаційно-діяльнісні, проблемно орієнтовані, профорієнтаційні, рольові, розминочні, ділові, творчі, управлінські, навчальні тощо); дискусійні (бесіда, дискусія, диспут, дебати, полеміка); методи зворотного зв'язку (рефлексії); психодіагностичні (опитування, тестування, анкетування); психотехнічні; експериментальні; презентаційні (лекції, доповіді, бесіди, презентації групової роботи, наочні демонстрації за допомогою проєкторів, відеоапаратури та інших технічних засобів) [5, с. 16-18]. Окрім цього, під час тренінгу комунікативності доречно використовувати мозкові штурми, різноманітні психогімнастичні вправи, аналіз комунікативних ситуацій, елементи психодрами, творчі завдання, вправи-криголами та ін.

Формуванню комунікативних навичок майбутніх психологів сприяють усі дисципліни освітньої програми «Практична психологія». Виступаючи на семінарських заняттях із доповідями, представляючи власні здобутки у презентаціях, беручи участь в обговоренні досліджуваних проблем, майбутні психологи здобувають безцінний досвід публічних виступів, вчаться зрозуміло і грамотно формулювати власні думки, продукувати нові цікаві ідеї, долати страхи перед публікою, набувають упевненості в собі та в майбутній успішній професійній діяльності.

Таким чином, дослідження стану сформованості комунікативних навичок у студентів-першокурсників свідчить про недостатній рівень їхніх комунікативних навичок, неготовність розкриватися у спілкуванні, взаємодіяти і долати конфліктні ситуації, відсутність досвіду публічних виступів, страх перед аудиторією, наявність комунікативних бар'єрів. «Тренінг комунікативності» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх психологів та сприяє формуванню і розвитку їхніх комунікативних навичок, зокрема навичок налагодження контактів, саморозкриття, взаємодії у процесі спілкування, розуміння та сприйняття одне одного, переконання, ведення конструктивних діалогів, уникнення й успішного розв'язання конфліктних ситуацій, застосування доцільних стратегій спілкування відповідно до ситуації, ефективного використання вербальних і невербальних засобів спілкування, добирання точних і влучних лексичних одиниць мовлення, побудови правильних граматичних форм і синтаксичних конструкцій.

Список літератури:

1. Березка С., Кузнецова А. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх практичних психологів засобами тренінгової діяльності. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2020. № 1 (99). С. 343–350.
URL: <http://ecology.chdu.edu.ua/index.php/2077-1827/article/view/198172>
2. Вдович С. М., Зельман Л. Н. Формування навичок безконфліктного професійного спілкування майбутніх фахівців сфери «людина – людина» шляхом тренінгу комунікативності. *Перспективи та інновації наук (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 4 (9). С. 64–74.
URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/1374/1371>
3. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В., Герасименко М. В., Ткаченко В. В. Збірник методик діагностики лідерських якостей курсантського, сержантського та офіцерського складу : метод. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2012. 433 с.
4. Кукло О. Є. Використання тренінгових технологій для розвитку комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Психологія. 2015. Вип. 2.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadrn_2015_2_9.
5. Лефтеров В. О., Форманюк Ю. В., Третьякова Т. М. Теорія і практика психологічного тренінгу: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Одеса : Фенікс, 2021. 44 с.
6. Шевенко А. М. Методичне забезпечення відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів педагогічного профілю : метод. реком. Київ : [б.в.], 2016. 157 с.

Наукове видання

Монографія

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В
СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

за науковою редакцією
професора Мирослава Коваля й академіка НАПН України Неллі Ничкало

упорядники Андрій Кузик, Андрій Литвин

Літературний редактор	Галина Падик
Різографічний друк	Назар Петролюк
Технічний редактор, верстка та відповідальний за випуск	Андрій Беседа

Підписано до друку 31.08.23 р.
Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.
Друк на різнографі. Папір офсетний. Наклад 100.
Ум. друк. арк. 40,0. Обл. вид. арк. 31,0

Друк ЛДУБЖД
79007, Україна, м. Львів, вул. Клепарівська, 35
Тел./факс: (032) 233-32-40, 233-24-79
ndr@ubgd.lviv.ua